

СТАНОВИЩЕ

от проф. Мирослава Петкова Петкова, д.пс.

ръководител на катедра «Медицинска психология, социални дейности и чужди езици»
Медицински Факултет, Тракийски Университет, Стара Загора

по дисертацията за присъждане на научната степен „Доктор”
на тема:

**„СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ НА ЛИЦА С ТРАЙНО НАМАЛЕНА РАБОТОСПОСОБНОСТ ЧРЕЗ
ТРУДОВА ЗАЕТОСТ „**

с автор **Петя Николаева Стоевска**

задочен докторант по докторска
програма Организация и управление извън сферата на материалното производство
(социални дейности), професионално направление 3.4. Социални дейности, област на
висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки

Петя Николаева Стоевска е магистър по Право. Работила е като експерт в Министерство на финансите, НАП-София и в БДЖ – Пътнически превози ЕООД, както и като Юристконсулт в МВР и консултантски фирми. Понастоящем Петя Стоевска работи като адвокат в рамките на Софийска Адвокатска Колегия.

Според конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания увреждането е резултат от взаимодействие между лица с нарушени функции от една страна и социалното обкръжение, което възпрепятства тяхното пълноценно участие в обществото равноправно с останалите. Съгласно Член 1 „Хората с увреждания включват лица с трайна физическа, психическа, интелектуална и сетивна недостатъчност...“ Трябва обаче да посочим, че степента, до която тази недостатъчност уврежда някого, зависи от бариерите, които обществото поставя пред тях“

По оценка на СЗО над един милиард души, което представлява около 15% от населението в света, има някаква форма на увреждане. Дискриминацията на хора с увреждания може да се дефинира като дискриминационно, репресивно, обидно поведение, базиращо се на идеята, че хората с увреждания са по-нисшестоящи от останалите. Този вид дискриминация е свързан с предразсъдъци, стереотипи или „институционална дискриминация“ спрямо хората с увреждания. Всичко това предполага стремеж към задълбочено и реалистично разбиране на факторите, предполагащи улесняване на социалното включване на хората с увреждания, както и на тези, които играят ролята на бариери и засилват дискриминацията.

В контекста на всичко казано дотук е очевидно, че авторката се е насочила към тема, която е актуална, присъства в научната литература и има своята не само научна, но и обществена стойност. Това е видно и от обема на цитираната от авторката литература.

Дисертационният труд на Петя Николаева Стоевска е оформен в 189 стр., включително „Библиография“ и Приложения, като е онагледен с 42 фигури и 14 таблици. След кратък увод, трудът е структуриран в отделни глави - глава I, която описва методологическата рамка на изследването в контекста на социалното включване. Направен е и анализ на понятията социално включване и социално изключване, разбирано като неравенство не само в доходите, а така също и във фундаменталните свободи на личността. Социалното включване от своя страна се разглежда от авторката като процес на интеграция и приобщаване в обществото на

различните нива на социалната система. Разгледани са европейски и национални документи, които регулират процеса на социално включване на уязвими групи. Разгледани са също така правните рамки на понятията инвалидност, увреждане и работоспособност (включително намалена работоспособност и трайна неработоспособност). Следва II глава, съдържаща Нормативно – правната рамка на практиките за осигуряване на заетост на хората с увреждания. Описани са и основните политики, насочени към осигуряване на заетост на хората с увреждания както на европейско, така и на национално равнище. В тази глава авторката описва и практиките за осигуряване на заетост на хората с увреждания в различните държави-членки на Европейския Съюз. В края на втора глава е направен извода, че успешното социално включване на хората с увреждания чрез заетост изисква координирани усилия на всички сектори от обществения живот, а именно - насърчаване на лицата с увреждане да търсят работа, подкрепа на работодателите да наемат лица с увреждания и промяна в обществените нагласи, за да бъдат приети на пазара на труда лицата с увреждания. Въз основа на тези съображения е аргументиран обхвата на емпиричното изследване, което е организирано да включи проучване мнението и нагласите на обществото, на работодателите и на самите хора с увреждания.

В трета глава са представени „Дизайн на емпиричното изследване. Резултати и дискусия.“. Описани са методите на емпирично изследване, последвани от описание, анализ и обсъждане на резултатите.

В изследването са включени 920 лица, от които: 550 пълнолетни лица с различен вид и степен на ТНР, констатирана от органите на МЕР, живущи на територията област Ст. Загора; 120 представители на български и чуждестранни работодатели, развиващи своя бизнес на територията на цялата страна и 250 представители на обществеността от цялата страна.

Изследваните лица не са описани подробно по демографски и други показатели в частта за описание на методиката на изследването. Вместо това описанието на изследваните лица е направено в частта - резултати и дискусия, което намирам за недостатък на цялостното изложение. Приложената анкетна карта осигурява възможност да се извърши едно задълбочено изследване с използване на съвременни статистически методи като описателна статистика, както и едномерен и двумерен честотен анализ, коефициент на корелация на Cramer, с използвано ниво на значимост за нулева хипотеза $P > 0,05$. Използван е статистическия пакет SPSS- 17.0 (Windows).

Целта на предложената ми за становище дисертация е да се установят факторите, които оказват влияние върху процесите на социално включване на пълнолетните лица с трайни увреждания чрез трудова заетост.

Авторката е изследвала фактори, свързани с качеството на живот, доходите, убежденията и възможностите за трудова заетост на хората с увреждания, интерпретирани от самите хора с увреждания, от представители на обществото и от работодателите. В анкетната карта са включени въпроси, касаещи загрижеността и отношението към уязвимите групи от хора с увреждания, както и ефекта на социалните мерки, насочени към справяне с проблема.

В главата „Анализ и обсъждане на резултатите от емпиричното изследване“ авторката е положила усилия да включи впечатляващ брой променливи, търсейки връзките и взаимните влияния между демографски, поведенчески и социални фактори в контекста на процесите на социално включване и социално изключване на хората с намалена работоспособност и на тези трайна неработоспособност. От представените резултати е видно, че няма пряка зависимост между здравословното състояние на хората с увреждане и техния образователен и трудов потенциал.

Интерес представлява резултата, че демотивиращ фактор е недоверието на работодателите в трудовия капацитет на лицата с увреждане. Става ясно още, че правото на труд на лицата с увреждания не е гарантирано поради това, че те все още са обект на дискриминация при кандидатстване за работа, а също така и поради недостатъчната активност на самите лица с увреждания при търсене на работа.

След приложените анализи на резултатите от изследването авторката установява, че не може еднозначно да се определи влиянието на конкретни показатели върху отговорите на респондентите, касаещи нагласата на работодателите да назначават на работа хора с увреждания.

Този съществен извод също предполага продължаване на изследванията в бъдеще с цел да бъде проследена промяната на тези отрицателни нагласи в контекста на променящия се свят.

Предложените приноси са уместно изброени и структурирани.

Библиографията съдържа общо 203 публикации, от които 151 български. Повечето източници са нормативни актове и документи, които преобладават спрямо научните публикации, което определено може да се посочи като недостатък на дисертацията. Литературните източници са правилно описани и подредени.

Приложена е справка за наличието на 4 публикации, свързани с дисертацията, всички на английски език. В 3 от тях Петя Стоевска е единствен автор, което допълва становището, че тя несъмнено е автор на предложения дисертационен труд.

Авторефератът отговаря на изискванията и отразява същността на дисертационния труд. Би било по-добре ако таблиците, включени в автореферата са по-обобщени, за да дадат възможност на читателя да осмисли основните тенденции, които се очертават от проведеното изследване.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд на **Петя Николаева Стоевска** е напълно завършено и съвременно научно изследване, което отговаря на критериите за дисертационен труд. Благодарение на приложения научен подход, дисертантката П. Стоевска е осъществила проучване с принос към проблема за социалното включване на хората с увреждания и с различна степен на намалена работоспособност. Изследването е подкрепено със сериозна статистическа обработка, задълбочен анализ и изводи. Представеният труд отговаря напълно на законовите изисквания за придобиване на образователната и научна степен „ДОКТОР” и критериите за присъждане на научни степени на Тракийски университет – Стара Загора. Не констатирах съществени методологически и фактологически недостатъци.

Въз основа на изложеното по-горе изразявам позитивното си становище и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „ДОКТОР” на асистент Петя Николаева Стоевска.

06.02.2023 г.
Стара Загора

.....
/проф. М. Петкова, д.пс./

SHORT ACADEMIC REVIEW

by prof. Miroslava Petkova Petkova, PhD

Head of Department "Medical psychology, social work and foreign languages"
Medical Faculty, Trakia University, Stara Zagora

For obtaining the scientific "PhD" degree in Organization and management outside the field of manufacture (social activities), professional field 3.4. Social activities, field of higher education 3. Social, economic and legal sciences

To: Petya Nikolaeva Stoevska

SCIENTIFIC THESIS: „SOCIAL INCLUSION AMONG PERMANENTLY DISABLED PEOPLE THROUGH EMPLOYMENT”

SUPERVISOR: PROF. KRASIMIRA BENKOVA

Petya Nikolaeva Stoevska is a Master of Law. She worked as an expert in the Ministry of Finance, the National Revenue Agency and in BDZ - Passenger Services, as well as a Legal Consultant in the Ministry of the Interior and in a consulting firms. Petya Stoevska currently works as a lawyer within the Sofia Bar Association.

According to the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, disability is the result of interaction between persons with impaired functions on the one hand and the social environment, which prevents their full participation in society on an equal basis with others. According to Article 1 "Persons with disabilities are persons with permanent physical, mental, intellectual and sensory insufficiency...". However, we must point out that the degree to which this deficiency damages someone depends on the barriers that society places in front of them.

According to the WHO, over one billion people (about 15% of the world's population) have some form of disability. Discrimination of people with disabilities can be defined as discriminatory, repressive, offensive behavior based on the idea that people with disabilities are inferior to others. This type of discrimination is related to prejudice, stereotypes or 'institutional discrimination' against people with disabilities. All this data represents the need for a realistic understanding of the factors that facilitate the social inclusion of people with disabilities, as well as those that act as barriers and reinforce discrimination.

On the basis of everything above mentioned it is obvious that the author has chosen an up-to-date topic which can be found in the scientific literature and has its scientific as well as social value. That fact is supported from the great number of cited bibliography in the dissertation.

The whole dissertation of Petya Nikolaeva Stoevska includes 189 pages including "Bibliography" and Applications. The illustrations include 42 figures and 14 tables. After the short introduction the dissertation is divided into separate chapters - chapter I includes the explanation of the methodological framework of the study in the context of social inclusion. An analysis of the concepts of social inclusion and social exclusion as inequality not only in incomes, but also in the fundamental freedoms of the individual, was also made. Social inclusion, on the other hand, is understood by the author as a process of integration and inclusion in society at the various levels of the social system. European and national documents that regulate the process of social inclusion of vulnerable groups have been reviewed. The legal frameworks of the concepts of disability, impairment and work capacity

(including reduced work capacity and permanent incapacity) are also examined. Chapter II follows, containing the Legal framework of activities towards ensuring employment of people with disabilities. The main policies aimed at ensuring the employment of people with disabilities are also described, both at the European and national level. In this chapter, the author also describes the practices for ensuring employment of people with disabilities in the various countries across the European Union. At the end of the second chapter is the conclusion that the successful social inclusion of people with disabilities through employment requires coordinated efforts of all sectors of public life, inclusive - encouraging people with disabilities to look for work, supporting employers to hire people with disabilities and a change in public attitudes in order to accept persons with disabilities in the labor market. Based on these considerations, the empirical research is organized to include a survey of the opinion and attitudes of society, employers and disabled people themselves.

In the third chapter, "Design of empirical research", "Results and Discussion." are presented. The empirical research methods are described, followed by a description, analysis and discussion of the results.

920 subjects were included in the study, of which: 550 adults with different types and degrees of permanent incapacity, ascertained by the expert authorities, living in the Stara Zagora region; 120 Bulgarian and foreign employers developing their business throughout Bulgaria and 250 representatives of the society from all over the country.

The study participants are not described in detail by demographic and other indicators in the part - methodology of the study. Instead, the description of the study participants is done in the results and discussion part. I find this as a shortcoming of the overall presentation. The attached survey card provides an opportunity to carry out an in-depth study using modern statistical methods such as descriptive statistics, as well as one-dimensional and multi-dimensional frequency analysis, Cramer's correlation coefficient, the reliability level of significance for the null hypothesis is $P > 0.05$. The statistical package SPSS-17.0 (Windows) was used for all these analyses.

The aim of the dissertation proposed to me for opinion is to establish the factors that influence the processes of social inclusion of adults with permanent disabilities through employment.

The author has investigated factors related to the quality of life, income, beliefs and employment opportunities of people with disabilities, perceived by people with disabilities themselves, by members of the society and by employers. The questionnaire includes questions regarding the concern and attitude towards vulnerable groups of people with disabilities, as well as the effect of social activities aimed at dealing with the problem.

In the chapter "Analysis and discussion of the results of the empirical study", the author has made an effort to include an impressive number of variables, looking for the relationships and mutual influences between demographic, behavioral and social factors in the context of the processes of social inclusion and social exclusion of people with reduced working capacity and of these with permanent incapacity. It is clear from the presented results that there is no direct relationship between the health status of people with disabilities and their educational and work potential.

A matter of interest is the result that a demotivating factor is employers' distrust in the work capacity of persons with disabilities. It also becomes clear that the right to work of disabled people is not guaranteed due to the fact that they are still subject to discrimination when applying for a job, and also due to the insufficient activity of disabled persons themselves when looking for work.

After the applied analyzes of the research results, the author found that it is not possible to unambiguously determine the influence of specific indicators of the attitudes of employers to hire people with disabilities.

This significant finding suggests that he continued research to track the change of these negative attitudes towards disabled subjects would be appropriate in the context of a changing world

The contributions proposed are appropriately listed and structured.

The bibliography contains a total of 203 publications, of which 151 are in Bulgarian language. Most sources are regulations and documents that prevail over scientific publications, which can definitely be pointed out as a disadvantage of the dissertation. The bibliography is correctly described and arranged.

Attached is a reference for the availability of 4 publications related to the dissertation, all of them are in English. In 3 of them Petya Stoevska is a single author, which complements the opinion that she is undoubtedly the author of the proposed dissertation.

The abstract meets the requirements and reflects the essence of the dissertation.

In conclusion:

The proposed thesis has scientific and educational potential, while demonstrating the ability of Petya Stoevska to develop a completely finished and contemporary scientific research, which is in concordance with all significant criteria for dissertation.

Thanks to her personal qualities and scientific approach, the PhD student Petya Stoevska conducted a study contributing to the problem of the factors that influence the processes of social inclusion of adults with permanent disabilities through employment, supported by serious statistical processing, in-depth analysis and conclusions. The presented work fully meets the legal requirements for obtaining the educational and scientific PhD degree and the criteria for awarding scientific degrees of the Thracian University - Stara Zagora.

I did not find any significant methodological and factual shortcomings.

Based on the above, I convincingly give my positive assessment and vote "Agree" to award the scientific "PhD" degree to Petya Nikolaeva Stoevska and call on the other members of the jury to support the candidate with a positive vote.

06.Feb.2023
Stara Zagora

.. /prof. M. Petkova, hD./